

УДК 631.115.8:94(477.72)«1920/1933»

Лисенко Д. М.
здобувач IV курсу спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія),
Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – С.Г.Водотика, д.і.н., професор

СОЦІАЛЬНИЙ СКЛАД КОМІТЕТІВ НЕЗАМОЖНИХ СЕЛЯН 1920-1933 рр. НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНЩИНИ

***Анотація.** Стаття написана на основі архівних даних, де характеризується соціальний склад комітетів незаможних селян на прикладі Херсонщини. А саме говориться про різні соціальні стани, до яких відносились члени комнезамів. В роботі розкриваються різносторонні соціальні аспекти комнезамів: їхня вікова, національна, статева приналежність*

***Ключові слова:** комнезами, більшовики, соціальний стан, люмпен, селяни*

Окремі факти про комнезамів та розвиток села 20-х років ХХ ст., в Україні описує Вовк О.В [2]. Про морально-психологічний стан в якому опинилися селяни внаслідок політики більшовицької влади описує Бем Н. [1].

На початку 20-х років більшовикам потрібно було остаточно встановити свою владу на теренах колишньої Російської імперії. Перш за все, потрібно було укріпити комуністичну владу на місцях. Партійні керівники почали формувати власну опору на селі. Саме на створення та діяльність Комітетів Незаможних Селян були покладені великі надії у допомозі радянській владі для реалізації їхньої політики на селі.

Радянську владу цікавили в першу чергу не так бідняки, як певне коло осіб, з якими можна було б домовитись про розподіл конфіскованого майна у вище середнього та заможного селянства. Значний відсоток населення в лавах КНС були особи з люмпенізованою психологією – це певні групи населення, які воліли швидко та легко збагатитись за рахунок інших.

Комуністична Партія України в березні 1920-го року видала постанову про організацію сільської бідноти з чітко визначеної частини незаможного селянства, начебто для захисту інтересів інших малозаможних селян, а також для впровадження хлібної розкладки [1, с. 203].

Кримінальний фактор був домінуючою силою у лавах комнезамів, крім того КП(б)У відкрито говорили про проблему алкоголізму у КНС. Працювати на благо «комуністичного майбутнього» йшли ледарі та нероби, що в першу чергу хотіли наживитись за рахунок заможників [2, с. 13].

Крім того, у загальній тенденції комнезами складались з безземельних та малоземельних селян, членів колективних господарств та наймитів, в також бідняків. Особливе місце тут займали наймити. Радянська влада намагались викоринити найману працю. Більшовики сформували образ захисника тих селян, які змушені були звертатись до найманої праці.

Звісно, зважаючи на більшовицьку ідеологію далеко не всім особам вхід до КНС був відкритий. Таким особам, які вважали орендарями, куркулями, капіталістами, священнослужителям, спекулянти набирати в лави комнезамів було категорично заборонено [3].

Більшовики ставили для районних КНС чітко визначені завдання – втягнути в лави комнезамів велику кількість бідноти. Як приклад ми можемо зазначити, що до Цюрупинського сільКНС потрібно було набрати 3938 чоловік, по 72 на район. Однак проблема полягала в тому, що кількість бідняків набраних в КНС, по суті, була мізерною. Таким чином з'являлась необхідність прискорити роботу для збільшення питомої ваги бідняцького складу у КНС [4, арк. 4, 36].

Крім того, на прикладі Голопристанського РайКНС, ми можемо простежити наявність різних соціальних груп населення, які входили в склад комнезамів. В загальній кількості з грудня 1924 р. по травень 1925 р. склад КНС налічував 3012 осіб, з них лишень 1425 було бідняків. Тобто ми бачимо, що по суті в бідняцьких організаціях насправді було лишень приблизно 50% бідняків. Крім цього в даному РайКНС були члени КП(б)У – 8 осіб, серед молоді та студентів – 4. Неграмотних було 95. 30 з них проходили навчались в спецшколах по ліквідації безграмотності. Виходячи з даної інформації, ми можемо розвінчати міф, що в склад незаможників входили виключно бідняки. Крім них в лавах КНС перебувало нижче, або навіть середнє селянство. Часто траплялися випадки наявності куркульського (заможного) елемента. З протоколів з'їздів районних комітетів незаможних селян ми бачимо, що в лавах комнезамів активно процвітав алкоголізм, та його розповсюдження [5, арк. 10, 11; 6, арк. 14].

Говорячи про національний аспект комнезамів, можна сказати, що переважну більшість займали українці – близько 90% складу. Так у Цюрупинського СільКНС з 70 комнезамів – 65 було українців, та 5 росіян. За архівними даними представників інших національностей не було [7, арк. 14].

Чільне місце займало гендерне питання. Для більшовиків важливо було залучати якомога більше жінок до участі у діяльності комітетів незаможних селян, через те, що представників чоловічої статі було в декілька разів більше ніж жінок. Так у звіті президії КНС Голопристанського району було 176 чоловіків, та всього 17 жінок. Отже, було постановлено залучити в КНС жінок, які досягли 18 років, та мають бідняцький статус [8, арк. 12, 13]. Даний випадок не єдиний, таке ж положення було в Малокопанійському сільКНС. Всього членів КНС було 70, жінок – 9 представниць, всі інші, тобто 61 особа, була чоловічої статі.

Підтвердити вище сказані тези про соціальний склад комнезамів, ми можемо на прикладі анкет, які заповнювались для вступу в лави КНС. А саме, національний аспект, тобто домінуючу роль українців. Залучити молоді віком від 20 до 30 років. Привабливим був той факт, що комнезами мали велику кількість пільг: безкоштовне навчання, харчування, лікування. В пункті «соціальний стан», обов'язково вказувалось – «бідняк». Як вже було зазначено, більшість осіб не належала до партії комуністів, однак велика кількість була військовослужбовцями червоної армії. Аналізуючи дану інформацію виникає питання, щодо достовірності цієї інформації, перевірити яку, на жаль, не можливо [9, арк. 9, 10, 11, 13, 14].

Таким чином, можна сказати, що соціальний склад комітетів незаможних селян був багатогранний. У незаможній організації перебували різні групи населення від люмпенізованих нероб до наймитів. Певна кількість комнезамів була безграмотною. Однак більшовики намагались швидкими темпами ліквідувати цей недолік, за рахунок спеціальних навчальних закладів, де людей

навчали елементарному. Дуже часто в комнезамах перебував кримінальний елемент, який займався грабунком та розбоєм. В комітетах незаможних селян переважну більшість становили чоловіки – ветерани громадянської війни, за національністю – українці. Поряд з ними в лавах КНС перебували нероби, ледарі, які допомагали більшовикам конфіскувати майно і продовольства у «куркулів», та розподіляли його між собою.

Список використаних джерел:

1. Бем Н. Морально-політичний стан українського селянства в умовах голодомору. *Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки*. Міжвідомчий збірник наукових праць. Випуск 10. Київ, 2004. 250-284 с.
2. Вовк О.В. Соціокультурні процеси в українському селі Лівобережжя в умовах радянзації у 20-х - на початку 30-х років ХХ століття: автореф. дис... канд. іст. наук, Київ., 2009. 19 с
3. Про пільги, права і обов'язки незаможних селян: декрет Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету від 5-го грудня 1923 р. / Всеукраїнський Центральний виконавчий комітет. Відбиток з газ. «Селянська правда» 28.XII.1923 р. № 150. Харків, 1923. 19 с.
4. Державний архів Херсонської області (далі – ДАХО). Ф.Р-158. Оп 1. Спр. 4. Арк. 116.
5. ДАХО.Ф.Р-843. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 36.
6. ДАХО. Ф.Р-87. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 60.
7. ДАХО. Ф.Р-721. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 85.
8. ДАХО.Ф.Р-843. Оп. 1. Спр. 8. Арк. 284
9. ДАХО.Ф.Р-118. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 79.

УДК 332.135(477)

Малишенко О.О.

магістр I курсу спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія),
Херсонський державний університет, м. Херсон,
науковий керівник – Г.М.Михайленко, к.і.н., доцент

ЧИННИКИ ТА МОТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

***Анотація.** Стаття присвячена визначенню ключових позицій, на які може орієнтуватися Україна у ході своєї співпраці з ЄС. Чинники та мотиви співпраці визначаються із урахуванням історичного досвіду міжнародних відносин Української держави. Звертається увага на актуальність цього питання для України після 2014 р.*

***Ключові слова:** Україна, Європейський Союз, інтеграція, міжнародні відносини, геополітичні зміни*

На сьогоднішній день українського державотворення одним із важливих чинників, який сприяє євроінтеграційним процесам, є високорозвинена ринкова економіка. Без потужного промислового потенціалу неможлива